

Sisekaitseakadeemia
Justiitskolledž

Õnnela Reivardt
KS042

**„TARTU JA VIRU VANGLA MEIE
VANGLASÜSTEEMI ARENGU KONTEKSTIS”**

Lõputöö

Juhendaja:
Katrín Mänd,
MA

Tallinn 2007

ANNOTATSIOON

ÕNNELA REIVARDT (2007) LÕPUTÖÖ ON KIRJUTATUD TEEMAL “TARTU JA VIRU VANGLA MEIE VANGLASÜSTEEMI ARENGU KONTEKSTIS”. LÕPUTÖÖ ON 43 LEHEKÜLJEL JA KOOSNEB VIIEST OSAST. LÕPUTÖÖ KOOSTAMISEL ON KASUTATUD 24 ALLIKAT. TÖÖ ON KIRJUTATUD EESTI KEELES. TÖÖS KÄSITLETAVAID TEEMASID ISELOOMUSTAVAD KÕIGE PAREMINI JÄRGMISED MÄRKSÕNAD: TARTU JA VIRU VANGLA LÄHTEKOHAD, EESMÄRGID, KINNIPEETAVATE KONTINGENDI ERINEVUSED JA PAIGUTAMISE PÕHIMÕTTED, KAMBERSÜSTEEMI TÕHUSUS, VANGLA REGIONAALSUS PÕHIMÕTTED.

LÕPUTÖÖ EESMÄRGIKS ON VÄLJA SELGITADA, MIDA TOOB EELDATAVALT KAASA VIRU VANGLA VALMIMINE JA MILLEGA PEAKS ARVESTAMA VIRU VANGLASSE TÖÖLE ASUVAD JÄRELVALVEAMETNIKUD. AUTOR OTSIB VASTUST KÜSIMUSELE, KAS VIRU VANGLAGA ON TEGEMIST VEEL PIIRKONDLIKKU VANGLAGA VÕI KAOTAB PIIRKONDLIK VANGLA OMA MÕTTE.

TEGEMIST ON PEAMISELT SOTSIOLOOGILISE UURIMISMEETODIGA, MILLEKS ON DOKUMENTATSIOONI SISUANALÜÜS (*CONTENT-ANALÜÜS*), VÕRDLEV ANALÜÜS. ANDMETE KOGUMISEKS KASUTAS TÖÖ AUTOR ARHIIVIMATERJALE, SAMAS VALLAS EELNEVALT TEOSTATUD UURIMISTÖÖD, ERINEVTE DOKUMENDITE (VANGLALÄHTEÜLESANDED, PÕHIKIRJAD, ARENGUKAVAD, AASTARAAMATUD) LÄBITÖÖTAMIST, ET MÕISTA KAHE KAMBERTÜÜPI VANGLA OLEMUST, LÄHTEKOHTI, PAIGUTATUD JA PAIGUTATAVA KONTINGENDI ERISUST JA VANGLATE MÕJU VANGLASÜSTEEMI ARENGULE ÜLDISES PLAANIS.

SAMUTI TEOSTAS AUTOR STATISTILIST ANALÜÜSI, KUS UURIS REGIONAALSET KURIDEGEVUST KURITEGEVUSE LIIKIDE KAUDU JA VAATLES KINNIPEETAVATE LIIKUMIST TARTU VANGLAS AASTATE

LÕIKES NING SAMUTI VÕIMALUS KASUTADA KÜSITLUSMEETODIT, TELEFONI JA MEILI TEEL.

AUTORI UURIMISTÖÖ OLULISEMAKS OSAKS TULI LEIDA TÖÖS LEIDUV PROBLEEM NAGU SEE, ET PEAMISEKS KINNIFEETAVATE RESOTSIALISEERUMISE EESMÄRGIKS SOOVITAKSE VANGLASÜSTEEMIS JUURUTADA PIIRKONDLIKKUSE PÕHIMÕTET, ET KINNIFEETAV KANNAB KARISTUST OMA ELUKOHALE VÕIMALIKULT LÄHEDAL, ET SÄILIKSID TEMA POSITIIVSED SUHTED PEREKONNAGA.

AUTORI LÄBIVIIDUD UURINGU TULEMUSENA SELGUS, ET ALGSELT KAVANDATUD PIIRKONDLIKKUSE PÕHIMÕTE EI OLE ABSOLUUTNE, KUNA TARTU JA VIRU VANGLASSE KAVANDATAKSE KOONDADA KINNIFEETAVAD KA TEISTE KRITTEERIUMITE JÄRGI. PIIRKONDLIKKUSE PÕHIMÕTET JÄRGITAKSE VAID VAHISTATUD KINNIFEETAVATE PUHUL.

VÕÖRKEELNE ANNOTATSIOON ON KIRJUTATUD VENE KEELES.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
I Eestis esinenud vanglatüübid	8
1.1 Esimese Eesti Vabariigi aegne vanglasüsteem	8
1.2 Eesti NSV-e aegne vanglasüsteem	10
1.3 Eesti Vabariigi vanglasüsteem tänasel päeval	11
Joonis 1. Tänapäeva vanglasüsteemi skeem	15
II Uurimuse aines: uuritavad probleemid: hüpotees: meetodid: valim	16
2.1 Uurimuse aines	16
2.2 Uurimismeetodid.	16
III Uute vanglate asutamine	18
3.1 Tartu vangla lähtekohad ja eesmärgid	18
3.2 Viru vangla lähtekohad ja eesmärgid.....	21
IV Kinnipeetava vanglasse paigutamise põhimõtted kahes uuritavas vanglas ja nende kontingenti erisused	23
4. 1 Kinnipeetavate vanglasse paigutamise põhimõtted	23
4.1.1 Tartu vanglasse paigutamise põhimõtted	25
4.1.2 Viru vangla kinnipeetavate paigutamise lähtekohad.....	26
4. 2. Vanglate erisused kontingendis	26
4.3 Kuritegude jagunemine piirkonna ja kuriteo liigi järgi	29
V Järeldused.....	31
Kokkuvõte.....	33
Резюме.....	35
Kasutatud kirjandus	37
LISAD.....	39
Lisa 1, tabel 1. Viru ja Tartu vangla eesmärkide võrdlus tabel	39
Lisa 2, tabel 2. Viru ja Tartu vangla lähtekohtade võrdlus tabel	40
Lisa 3, tabel 3. Tartu vangla koondaruanne aastate lõikes	40
Lisa 4, tabel 4. Tartu vangla kinnipeetavate karistus.....	40
Lisa 5, tabel 5. Lõuna-Eesti regiooni kinnipeetavate aruanne aastate lõikes	41
Lisa 6, tabel 6 Viru ja Tartu vangla kinnipeetavate vanglasse paigutamise põhimõtted	41
Lisa 7, tabel 7. Tartu vanglasse paigutatud Virumaa regiooni kinnipeetavad aastate lõikes.....	41
Lisa 8, tabel 8. Naiskinnipeetavate aruanne regioonide järgi seisuga 01.01.2007	
Harku Vanglas.	41
Lisa 9, tabel 9. Noored meesoost kinnipeetavad seisuga 01.01.2007 Viljandi Vanglas.	42
Lisa 10, tabel 10. Politseis registreeritud kuriteod- aasta, kuriteo toimepaneku paik ning kuriteo liik.....	42

SISSEJUHATUS

Eesti vanglasüsteemi arengut on mõjutanud viimastel aastatel liitumine Euroopa Liiduga ning seoses sellega on Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee poolse resolutsiooni kohaselt suur vajadus vanglasüsteemi uuendusi sisse tuua. Kuna kinnipeetavate arv on meil teiste Euroopa Liidu riikidega võrreldes suhteliselt kõrge, siis saame väita, et põhiliseks uute kuritegude õppimiseks ja noorte kurjategijate õpetamise allikaks on vanad nõukogudeaegsed avatud laagervanglatüüpi vanglad. Eelkõige tuleb Justiitsministeeriumil teha otsustavaid samme kinnipidamistingimuste parandamiseks, kambervanglate enamkasutusele võttu seniste laagertüüpi vanglatele.

Vangistuse täideviimist Eestis reguleerib vangistusseadus, mille järgi on vangistuse eesmärk suunata kinnipeetav õiguskaualekäitumisele ja kaitsta õiguskorda ehk teisisõnu: vangistus peab aitama kinnipeetaval pärast vabanemist ühiskonnas toime tulla ning seeläbi vähendada kuritegevust. Et kinnipeetav tuleks pärast karistuse kandmist ühiskonnas toime, võimaldatakse tal vanglaväliselt suhelda, omandada üld- ja kutseharidust, pakutakse tööd ja sotsiaaltöötaja abi. Õiguskorra kaitsmine tagatakse järelevalvega kinnipeetavate üle. Resotsialiseerimise nimel on alustatud üleminekut nõukogudeaegsetelt kolooniatelt kambervanglatele. Samal eesmärgil juurutatakse piirkondlikkuse põhimõtet – kinnipeetav kannab karistust oma elukohale võimalikult lähedal, et ka vangistuse ajal säiliks tema positiivsed sotsiaalsed sidemed ja suhtlus perekonnaga. Esimest sammu sel teel tähistab 2002. aasta novembris avatud kambervangla Tartus, mis teenindab Lõuna-Eesti piirkonda. 2008. aastal valmib Jõhvis samasugune Viru vangla. [<http://www.vangla.ee/6468>, 24.03.2007]. Nimetatud vangla koos seda ümbritseva alaga võtab enda alla 16 hektarit ning seda hakatakse valvama peamiselt vanglapiiretele paigutatava elektroonilise valve abil. Vangla toob Ida-Virumaale ühtekokku 340 uut töökohta. Seejuures aitab Justiitsministeerium luua soovijatele võimalusi uue eriala omandamisel või ümberõppel.

Kuigi kambertüüpi vanglates on kinnipeetavatel piiratud liikumist ja kinnipeetavate omavahelist suhtlemist, siis ei saa sellest lähtuvalt väita, et kinnipeetavatel pole

tagatud vajalikud kinnipidamistingimused. Samas on uute vanglate ehitamise vajalikkus tinginud regionaalsuse e piirkondlikkuse printsiibist, kus vastavalt piirkonna järgi elanud kinnipeetavale tagatakse karistuse kandmine elukohajärgses või elukohale võimalikult lähedail asuvas vanglas, et kinnipeetaval säiliks positiivsed sotsiaalsed sidemed ja suhted perekonnaga ning tagataks resotsialiseerimiseks ühiskonda vajalikud abinõud.

Lõputöö autori üldisem ülesanne on vaadelda Eesti vanglaid läbi ajaloo, selgitamaks välja, millised olid vangla tüübid, kes kandsid neis karistust ja kuidas need muutusid vastavalt muutuvale riigikorrale. Lõputöö uurimuslikus osas, annab töö autor ülevaate, milline on olnud Eesti kahe kambertüüpi regionaalvangla areng, kuidas on lahendatud kahe Eesti suurema ja kaasaegsema vangla kinnipeetavate vanglasse paigutamise küsimus - milliste kriteeriumite järgi seda tehakse ja kas kahe vaadeldava vangla (võimaliku) kontingendi vahel on olulisi erinevusi. Uuritavateks vanglateks on Tartu ja vastvalmiv Viru vangla.

Sellise töö tegemise vajaduse tingis asjaolu, et asudes õppima Sisekaitseakadeemia korrektsiooni kolledzisse, oli töö autori eesmärgiks (ja eeldatavalt kogu grupi eesmärgiks) saada valmina Viru vangla kohta rohkem informatsiooni, et peale kutseõppe läbimist asuda tööle Viru vanglasse järelevalveametnikuna. Paraku on jäänud Viru vangla ja selle lähtekohtade tutvustamine kooli poolt kasinaks. Töö autori eesmärgiks on tuua välja konkreetsed lähtekohad ja põhimõtted, mis olid ja on Viru vangla loomise aluseks, samuti anda visioon, kelle jaoks (millise kinnipeetava kontingenti jaoks) on see vangla just sellisena planeeritud ehitada. Lisaks vaatleb autor, millised on Viru vangla kontingenti iseärasused võrreldes Tartu vanglaga. Siinkohal võib koheselt ka ära mainida suuremad kontingendi erinevused, mida eraldi töö autor vaatleb. Nendeks on: avavangla kinnipeetavad, alaealised vahistatud ja alaealised meessoost kinnipeetavad ning narkosõltuvuses kinnipeetavad, kes eeldatavalt hakkavad karistust kandma Tartu vanglas. Samuti on vaatlusel piirkondlikku vangla aspektist, millised on kuritegevuse tendentsid Lõuna-Eesti piirkonnas ja Virumaal.

Tartu vangla valisin välja kahel põhjusel:

- see on ainuke Eesti Vabariigi ajal ehitatud vangla, mis toimib ja vastab ka Euroopa Liidus tunnustatud kinnipidamise tingimustele (ja ka vangistusseadusele, mis näeb ette ainult kinnised- ja avavangla osakonnad), teised Eesti vanglad on vähemal või suuremal määral nõukogude pärand ja kuuluvad tulevikus kas reorganiseerimisele või sulgemisele;
- asusin ise Tartu vanglasse praktikale, mis andis mulle võimaluse põhjalikumalt tutvuda selle vanglaga ja näha selle plusse ja miinuseid uurimistöö aspektist.

Lõputöö kokkuvõttes osas analüüsin uurimistulemuste põhjal, mida toob eeldatavalt kaasa Viru vangla valmimine, ja millega peaks arvestama Viru vanglasse tööle asuvad järelevalveametnikud. Otsin vastust küsimusele, kas sellisel kujul on Viru vanglaga tegemist veel piirkondlikku vanglaga või kaotab piirkondlik vangla oma mõtte.

I Eestis esinenud vanglatüübid

1.1 Esimese Eesti Vabariigi aegne vanglasüsteem

Nii nagu kõik postsotsialistlikud riigid nii on ka Eesti vanglasüsteem teinud läbi palju muudatusi. Vanglasüsteemi vastavalt erinevatele valitsuskordadele pidevalt reformitud. Et saada sellest ülevaadet tuleb minna ajas tagasi eelmise sajandi algusesse (aastasse 1918). Abi selles osas saan ma U. Ilma 1994.a koostatud raamatust „Eesti Vabariigi Vanglad 1918...1940“.

Eesti vanglad aastail 1918—1925 hõlmab sündmusi alates kinnipidamisasutuste ülevõtmisest Saksa okupatsioonivõimudelt kuni Vangimajade Peavalitsuse moodustamiseni, lisaks patareikasarmute üleandmist kohtuministeeriumile, mis johtus suurema vangla rajamise vajadusest, Harku mõisa ülevõtmist, ehitustööde raskust ametnike ja vangide riidetust, olmetingimusi jpm.(Ilm1994: lk 6)

Eesti vanglasüsteemi sünnipäevaks peetakse 22. jaanuari 1919.a mil asutas Ajutine Valitsus seadusega “Wangimajade walitsuskord” Kohtuministeeriumi juurde Vangimajade Peavalitsuse, millele allutati kõik vanglaasutused. 1919. aastal olid olmetingimused vanglates halvad – vanglad olid ülerahvastatud, nappis nii toitu kui riideid, vangla hooned vajasis renoveerimist. Kinnipeetavate paremaks toitlustamiseks renditi mitmed mõisad ja hakati kasvatama puu-ja köögivilju. Kinnipeetavate olmetingimused paranesid järk-järgult ka seoses uute vanglate kasutusele võtuga – patareikasarmutesse rajati Keskvangla, avati Keskvangla osakond Harkus ja Harku alaealiste parandusmaja ning hakati rajama Narva vanglat. (Eesti Vanglasüsteemi aastaraamat 2003:lk 7)

Sajandivahetusel allusid kinnipidamisasutused veel Vene Impeeriumi Vangimajad Peavalitsuse vanglaosakonnale ja vanglainspeksioonidele ning kubermanguvõimudele. (Ilm1994: lk 8) Riiginõukogu 1890. aasta 21. märtsi arvamuse kohaselt asutati 1.juulil 1912. aastal vanglate üle järelevalve korraldamiseks Eesti kubermangu Tallinna ja Riia vanglainspeksioon, mis allus Vene Vangimajade Peavalitsusele ja kubermanguvõimudele. (Ilm1994: lk 8)

Tallinna inspeksiooni juhtimise alla kuulusid:

- Vanglad: eeluurimise vangimaja Vene tänaval, karistusvangimaja Lasnamäel Tartu maanteel, kubermangu vangimaja nr 1 Toompea lossis, kubermangu vangimaja nr 2 Paksu Margareeta tornis, Haapsalu vangimaja, (linnaavalitsuse päralt olevas majas Weidemanni 16);
- Arestimajad: Paide maakonna arestimaja (Pikk 30), Rakvere arestimaja (Rohuaia 6).

Narvas enne iseseisvust vanglat ei olnud. Vahialused saadeti kas Jamburgi või Rakveresse. Narvas oli ainult kaks arestimaja, üks linnapolitsei oma raekoja ruumes, teine Kreenholmis (Uus küla 2), Kreenholmi vabrikupolitsei käsutuses. (Ilm1994: lk 8)

Riia inspeksiooni juhtimisvaldkonda kuulusid:

- Vanglad: Kuressaare vangimaja (Kubermangu 14), Pärnu vangimaja (Sillutise1), Tartu vangimaja (Jaani 30), Valga vangimaja (Riia 9), Viljandi vangimaja (Kauba 49), Võru vangimaja (Aleksandri 26); (Ilm 1994: lk 8–9)
- Arestimajad: Pärnu linna arestimaja (Sillutise 1), Tartu arestimaja (Veski 34), Valga arestimaja (Maleva ja Kungla tänava nurgal). (Ilm 1994:lk 8–9)

Vangimajade Peavalitsuste nimetust muudeti ja see oli aastate jooksul järgmine :

- 1918....1929–Kohtuministeeriumi Vangimajade Peavalitsus;
- 1929....1934–Kohtu-ja Siseministeeriumi Vangimajade Valitsus;
- 1934....1938–Kohtuministeeriumi Vangimajade Valitsus;
- 1938....13. august 1940 Kohtuministeeriumi Vangimajade Talitus. (Ilm 1994: lk16)

13. augustil 1940. aastal viidi vahepeal Vangimajade Talituseks nimetatud asutus Siseministeeriumi alluvusse (Eesti Vanglasüsteemi aastaraamat 2003:lk 8).

Uurides Eesti vanglasüsteemi aastatel 1918-1940 selgus, et ka sellel ajal oli suur tähtsus regionaalvanglatel, neid vanglaid nimetati maakonnavanglateks. Huvitav on aga asjaolu, et kinnipeetavaid eraldati ka muude printsiipide järgi nagu seda olid

naisvangid, poliitvangid, sõjavangid, mõrvarid eraldati vangla siseselt varastest jne. Noori hoiti eraldi ka Harku alaealiste parandusmajas.

1.2 Eesti NSV-e aegne vanglasüsteem

Nõukogude Liidu ajal olid Eestis samasugused kinnipidamiskohad nagu mujalgi Nõukogude Liidus – peamiselt suured laagertüüpi kolooniad (Eesti Vanglasüsteemi aastaraamat 2003:lk 8).

Nõukogude Liidus juhitud vanglasüsteemi ülalpidamist 1935. aastal kehtestatud vangistusseadustiku ja distsiplinaarseadustiku kasutamisega. Väga kiiresti, vähem kui poole aastaga, 1940. aasta augustist – detsembrini suudeti Eesti Vabariigi õigussüsteem lõhkuda ja asendada sotsialistliku õigussüsteemiga. Nende kahe süsteemi erinevus ei seisnenud ainult ideoloogias, vaid ka kvaliteedis. Valides töötajaid poliitiliste veendumuste ja sotsiaalse päritolu põhjal ning jättes hariduse, erialase ettevalmistuse oskused tagaplaanile, langes õigusteadvus kõigis kohtu rahvakomissariaadi süsteemi kuulunud institutsioonides. Seadusloome töö muutus teisejärguliseks ja pärast Teist maailmasõda soikus mõneks ajaks (1957. aastani) hoopis, sest nn liiduvabariikidel polnud õigust välja töötada oma seadusandlike akte. Töö selles valdkonnas taandus põhiliselt Vene NFSV ja üleliiduliste seadusandlike aktide tõlkimisele eesti keelde. Kohtu rahvakomissariaadi tegevuses omandas esmajärgulise tähtsuse haldusala juhtimine ja järeelvalve. [<http://72.14.221.104/search?q=cache:SgM0qwH-RvEJ:www.just.ee/7979+vanglate+ajalugu&hl=et&ct=clnk&cd=3>, 18.03.2007]

1961. aastal võeti kasutusele Kriminaalmenetluse koodeks. Kriminaalmenetluskoodeks oli kasutusel ja reguleeris vanglasüsteemi kuni Eesti taasiseseisvuse perioodi alguseni. Seda koodeksi nimetati ka tollal Eesti NSV parandusliku töö koodeksiks.

Nõukogude süsteemi ajal saadeti teatud kuritegelik kontingent Eestist välja karistust kandma, nt poliitilised vangid.

1993. aastal asendati Eestis Kriminaalmenetluskoodeks Täitemenetluse seadustikuga, mille alusel hakati vanglasüsteemi reformima. Täitemenetluse seadustikus toodud režiimidega (kinnine-, poolkinnine- ja ava-) vanglad eraldasid teineteisest ka erineva kontingentiga kinnipeetavaid. Näiteks hoiti eraldi vanglas, mis oli nn 2. tsoon, noori kinnipeetavaid (vanuses 18 -21 a). Rummu 2. tsoon oli poolkinnise režiimiga vangla. Samas alevis asusid veel 3. ja 4. tsoon (Murru ja Ämari vanglad), mis olid kinnised vanglad ja neis hoiti täiskasvanud meessoost kinnipeetavaid. Kõikidel nn tsoonidel oli oma number. Viljandi vangla juures, kus hoiti alaealisi meessoost kinnipeetavaid, oli veel lisaks avavangla osakonda, mis asus Karksi-Nuias. Pärnu vanglas hoiti ka selliseid kinnipeetavaid, keda nende ametialase tegevuse tõttu ähvardab kättemaksu oht nn endised riigiametnikud.

1.3 Eesti Vabariigi vanglasüsteem tänasel päeval

Pärast Eesti iseseisvuse taastamist võttis 1992. aastal vanglate välisvalve üle kinnipidamiskohtade amet koos Kodukaitsega. 1993. aastal hakati uue täitemenetluse seadustiku alusel vanglasüsteemi reformima: asendati nõukogudeaegsed töökolooniad vanglasüsteemiga, kus on avavanglad, poolkinnised ja kinnised vanglad; riigiametnike ühe kategooriana loodi vanglaametnikkond jm.

1993. aastal asendati Eestis Kriminaalmenetluskoodeks Täitemenetluse seadustikuga, mille alusel hakati vanglasüsteemi reformima. Täitemenetluse seadustik oli oma ülesehituselt keeruline seadus, kuna sinna oli ühendatud järgmised lahendid, mis kuulusid nimetatud seaduse alusel täitmisele:

- kohtuotsused ja –määrused tsiviilasjades;
- kohtuotsused ja –määrused kriminaalasjades;
- kohtuotsused ja –määrused haldusajades;
- vahekohtu otsused;
- välisriigi kohtute otsused ja muud lahendid vastavalt;
- välisriigi kohtute otsused ja muud täitedokumendid vastavalt Eesti Vabariigi poolt sõlmitud välislepingutele, välja arvatud otsused ja täitedokumendid kriminaalasjades vangistuse täitmise osas;

- kohtuvälise menetleja otsused ja määrused väärteo eest karistusena mõistetud rahatrahvi, väärteomenetluse kulude ja muude rahaliste sissenõuete kohta;
- riikliku eestkoste ja hooldusorganite otsused;
- notariaalselt tõestatud lepingulistest suhetest tulenevad varalised nõuded;
- maksuhalduri ettekirjutused maksuvõlgade (koos intressidega) sissenõudmise asjades;
- seadusega ettenähtud vormis sõlmitud abieluvara lepingust tulenevad varalised nõuded;
- arbitraaži otsused;
- kohtutäiturite otsused kohtutäituri tasu ning tagaotsimiskulude kohta;
- notariaalselt tõestatud kokkulepe nõude kohta, mis näeb ette kindlaksmääratud rahasumma tasumise või asendatavate asjade või väärtpaberite kindlaksmääratud koguses üleandmise ja mille kohaselt võlgnik on nõustunud kohese sundtäitmisega. Nõudeks, mis näeb ette kindlaksmääratud rahasumma tasumise, loetakse ka pandilepingust tulenev nõue, mille puhul peab kohese sundtäitmise kokkulepe sisalduma ka pandilepinguga tagatava nõude kohta koostatavas kokkuleppes;
- notariaalselt tõestatud kokkulepe, mis näeb ette kinnisasja igakordse omaniku kohustuse alluda kohesele sundtäitmisele teatud hüpoteegiga tagatud nõude rahuldamiseks. Kokkuleppe kohta peab olema tehtud märged kinnistusraamatusse. Kui kinnisasja omanik ei esita vastuväiteid vastavalt käesoleva seadustiku § 23 2. lõikele, ei kohaldata asjaõiguseaduse (RT I 1993, 39, 590; 1999, 44, 509) § 352 3. lõikes sätestatud;
- sundenampakkumise akt, mille alusel on toimunud enampakkumisel kinnisasja ostnud isiku sissekandmine omanikuna kinnistusraamatusse, kinnisasja valduse väljanõudmisel. Sundtäitmist ei toimu eelmainitud täitedokumendi alusel juhul, kui valdaja valdab asja õiguse alusel, mis ei ole kustunud sundtäitmise tõttu;
- maavanema otsused kinnisasjade sundvõõrandamismenetluses;
- töövaidluskomisjoni otsused;
- uurija määrused varalise karistuse mõistmiseks vajalike andmete kindlakstegemiseks ning menetluskulude kohta;
- Maksuameti ettekirjutused tasumata riigilõivu sissenõudmise asjades;
- notari tasu maksmise arve;

➤ liikluskindlustuse lepingu kindlustusmaks ja maksevaba perioodi kolme- või kuuekordse kindlustusmaks sissenõudmisel liikluskindlustuse kindlustusandja nõudel. (Täitemenetluse seadustik)

Õige pea pärast Täitemenetluse seadustiku rakendamist ilmnedid ka selle puudused (vabaduskaotuse täideviimise osas). Näiteks oli süsteem liialt orienteeritud kinnipeetavate korraliku käitumise tagamisele, mitte nende resotsialiseerimisele. (Eesti Vanglasüsteemi aastaraamat 2003:lk 8)

Vanglasüsteemi struktuur on korduvalt muutunud: 1990–1991 allusid vanglad Siseministeeriumi Kohtuotsuste Täitmise Ametile ning seejärel Kinnipidamiskohtade Ametile, mis viidi 1993, aasta augustis üle Justiitsministeeriumi valitsemisalasse. Aprillis 1994 allutati vanglad äsja moodustatud Täitevametile, mis korraldati mais 1997 ümber Vanglate Ametiks. See omakorda reorganiseeriti 1999. aasta lõpul Justiitsministeeriumi vanglate osakonnaks, mis on siiani vanglasüsteemi administratiivne juhtimisüksus.

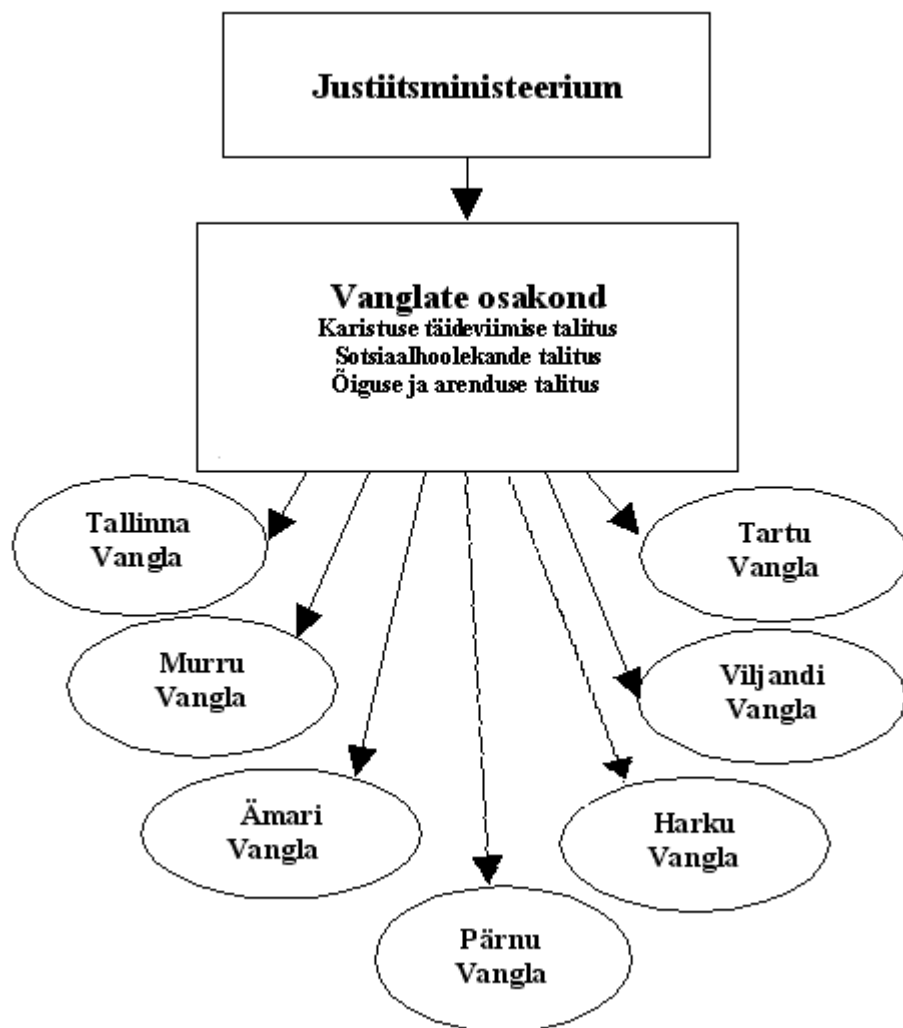
Tänase Eesti Vabariigis kehtiva vangistuseseaduse järgi on vangistuse eesmärk suunata kinnipeetav õiguskaualekale käitumisele ja kaitsta õiguskorda ehk teisisõnu: vangistus peab aitama kinnipeetaval pärast vabanemist ühiskonnas toime tulla ning seeläbi vähendada kuritegevust. Et kinnipeetav tuleks pärast karistuse kandmist ühiskonnas toime, võimaldatakse tal vanglaväliselt suhelda, omandada üld- ja kutseharidust, pakutakse tööd ja sotsiaaltöötaja abi. Õiguskorra kaitsmine tagatakse järelevalvega kinnipeetavate üle. (Eesti Vanglasüsteemi aastaraamat 2003:lk 9-11)

Resotsialiseerimise nimel alustati 2000.a üleminekut nõukogudeaegsetelt kolooniatelt kambersüsteemiga vanglatele. Samal eesmärgil juurutati piirkondlikkuse põhimõtet –kinnipeetav kannab karistust oma elukohale võimalikult lähedal, et ka vangistuse ajal säiliks tema positiivsed sotsiaalsed sidemed ja suhtlus perekonnaga. Esimest sammu sel teel tähistab 2002. aasta novembris avatud kambervangla Tartus, mis teenindab Lõuna –Eesti piirkonda. 2008. aastal valmib Jõhvi samasugune kambervangla.

Paraku on siiani säilinud veel laager-tüüpi vanglad nagu seda on Ämari ja Murru vanglad, kuid ka nendes vanglates on hakatud välja ehitama kambritega osakondi. Tänapäevaks eraldatakse kontingentidest alaealised, naised, mehed ja ametialase tegevuse tõttu need isikud, kes võivad vanglas ohtu sattuda. Lisaks on tähelepanu all ka piirkondlikkuse printsiip, mida saab eeldatavalt rakendada peale Viru vangla valmimist.

Sarnane vanglasüsteem eksisteerib edukalt Põhja-Ameerikas. Põhjamaades on mindi seda teed, et vanglad ei tohi olla liiga suured ja enamuse tähelepanu suunatakse kinnipeetava resotsialiseerimisele. Loomulik on asjaolu, et Eestis mingi Põhja-Ameerika mudeli järgi, kuna selline vanglate lahendus on halduslikult riigile odavam ja samas võimaldab ka sulgeda laager-tüüpi kolooniaid.
<http://www.hmprisonservice.gov.uk/>, 09.03.2007

Alljärgnev joonis on võetud 2007 a-l Justiitsministeeriumi kodulehelt. Paraku on nende vanglate seast suletud juba Pärnu vangla. Lähiajal on plaanis sulgeda ka Viljandi vangla, kuna selle vangla kontingent paigutatakse edaspidi karistust kandma Viru vangla ühte osakonda. Harku vangla plaanitakse liita Tallinna vangla osakonnaks ja Ämari vangla liidetakse Murru vanglaga. Seega on tulevikus plaanis Eestisse luua 4 suuremat vanglat, millest kolm on piirkondlikku ja üks on mõeldud retsidiivsete kurjategijate kinnipidamiseks. Retsidiivsete kurjategijate all peab Justiitsministeerium silmas neljandat ja enamasti korda karistatud inimesi. (Vanglasüsteemi aastaraamat:2006)

Joonis 1. Tänapäeva vanglasüsteemi skeem

II Uurimuse aines: uuritavad probleemid: hüpotees: meetodid: valim

2.1 Uurimuse aines

Töö vahetult uurimusliku aine kujundamisel lähtus töö autor:

1. Töö eesmärgist – jõuda konstruktiivsete järeldusteni, millised on kahe nn regionaalvangla mõjud Eesti vanglasüsteemile. Kuidas toimub nende vanglate kujunemisprotsess ja millised on neisse vanglatesse paigutatava kontingendi erinevused, millest tuleb nende kinnipidamisel lähtuda.
2. Regionaalvangla olemusest – millised on erinevate regioonide kuritegevuse tendentsid viimastel aastatel.

Nendelt lähtekohtadelt tulenesid **uurimuse põhiprobleemid/ülesanded:**

- selgitada välja Tartu Vangla lähtekohad ja iseloomustada sinna paigutatud kinnipeetavat kontingenti;
- selgitada välja Viru Vangla lähtekohad ja iseloomustada sinna tulevikus paigutatavat kontingenti;
- võrrelda kahe vangla arengut ja kontingenti erinevusi ning teha selle põhjal tööks vajalikke järeldusi.

Uurimuse hüpotees: Viru Vanglasse paigutatav kinnipeetavate kontingent saab oluliselt erineva Tartu Vanglasse paigutatud kinnipeetavate kontingendist.

2.2 Uurimismeetodid.

Tegemist on peamiselt sotsioloogilise uurimismeetodiga, milleks on dokumentatsiooni sisuanalüüs (*content*-analüüs). See on võrdlev analüüs. Andmete kogumiseks kasutas töö autor arhiivimaterjale, samas vallas eelnevalt teostatud uurimistööd, erinevate suuremahuliste dokumentide (vanglate lähteülesanded, põhikirjad, arengukavad, aastaraamatud) läbitöötamist, et mõista kahe vangla olemust, lähtekohti, sinna paigutatavat kontingenti ja nende vanglate mõju vanglasüsteemi arengule üldiselt.

Samuti teostas autor statistilist analüüsi, kus uuris regionaalset kuritegevust kuritegevuse liikide kaudu ja vaatles kinnipeetavate liikumist Tartu Vanglas aastate lõikes. Vähemal määral oli võimalik kasutada ka küsitlusmeetodit, mida teostas töö autor telefoni ja meili teel.

III Uute vanglate asutamine

Kogu ühiskond teab, et oleme üle minemas nüüdisaegsetele kambervanglatele. See üleminek on vältimatult vajalik, kui tahame lõpetada „kuritegevuse ülikoolide“ vohamise laagervanglates. 2010. aastaks, pärast Tallinna vangla uute hoonete valmimist, jääks Eestisse neli vanglat: Tallinna, Tartu ja Viru vangla piirkondlike kuni 1000-kohaliste kamber-tüüpi vanglatena ning Murru vangla neljandat ja enamat korda karistatud inimestele. Pärast seda, kui vangide arv on vähenenud, on võimalik Murru vangla kui viimane nõukogudeaegne laagervangla sulgeda. (Vanglasüsteemi aastaraamat: 2006)

Juba 2003 aastal nentis justiitsminister inimõiguste erivolinik Alvaro Gil-Roblesile, et tingimused vanglasüsteemides teevad Eestis jätkuvalt muret. Käimas on vanglareform eesmärgiga luua 2006. aastaks 1500–2000 uut vanglak kohta. Mõned vanad vanglad suletakse ja riigi **kirdeossa** ehitatakse uus vangla, kuid ressursinappus takistas reformide kiiret läbiviimist. (Inimõiguste erivoliniku Alvaro Gil-Roblesi raport Eesti külastuse kohta 27.–30. oktoobrini 2003)

3.1 Tartu vangla lähtekohad ja eesmärgid

Juba 1997. aastal otsustati rajada Tartusse uus vangla. “Eesti Vabariigi kriminaaltäidesaatva süsteemi arengukontseptsioon aastani 2000” pidas vajalikuks osaliselt olemasolevate kinnipidamisasutuste rekonstrueerimise ja finantsvõimaluste korral muuta vanglate väljaehitamise, pidades uute vanglate asukoha valikul silmas kinnipidamisasutuste territoriaalse hajutamise vajadust, mis vähendaks kinnipeetavate hulka Tallinnas ja selle lähiümbruses. Vabariigi Valitsuse 7.02.1997.a korraldusega nr 120 kiideti heaks 1500 vanglakoha ehituse ettevalmistamine 1997. aastal. Vanglasüsteemi arengukava kohaselt planeeriti rajada üks 500-kohaline vangla Tartusse.

Tartu vangla kompleksi ehitamiseks kavandatud maa-ala paiknes Tartu linnas, koos kohaliku omavalitsusega 1997. aasta aprillis vormistati vangla ehituseks sobiva krundi valiku protokoll. Vangla ehitamise ettevalmistustööde raames oli koostatud

vangla eelprojekt, maa-ala geodeetiline mõõdistus ja teostatud ehitusgeoloogilised uuringud.(Uulimaa1998: lk 5)

2000. aastaks viidi tööd niikaugemale, et 15. novembril 2000. a kirjutati alla Tartu vangla ehituslepingule. 13. detsembril 2000. a moodustas justiitsminister valitsusasutuse Tartu vangla. Tartu vangla ehitus algas 2000. aasta eelviimasel nädalal.(Eesti Vanglasüsteemi Aastaraamat 2000–2001)

Tartu vangla alustas oma tegevust esimeste kinnipeetavate vastuvõtuga 16. oktoobril 2002. aastal ning alustas sellega Eesti vanglasüsteemi üleminekut laagersüsteemilt kambersüsteemile. Samuti pandi Tartu vangla rajamisega alus piirkondliku vanglasüsteemi loomisele. [<http://www.vangla.ee/tartu>, 23.02.2007]

Tartu vangla paikneb 93 763 m² suurusel alal Emajõe lammil. Üldpinda on vanglas 23 000 m², millele paigutuvad administratiivhoone, vastuvõturuumid, puhke- ja spordiruumid, õppeklassid, tootmispinnad metalli-, puu- ja tekstiilitööks, ruumid usutalituste korraldamiseks ja abiruumid. Vanglas peetakse kinni meessoost täiskasvanud kinnipeetavaid ning meessoost ja naissoost täiskasvanud ja alaealisi vahistatuid.

Kambreid on 479, ühe kambri suurus on ca 10 m². Kinni peetud isikuid on (2005. aasta 1. jaanuari seisuga) 925, sealhulgas 550 kinnipeetavat ning 375 vahistatut. Tartu vanglas on kokku 361 ametikohta, neist 269 on vanglaametnikud. [<http://www.vangla.ee/tartu>, 23.02.2007]

Mais 2003.a käivitati Tartu vanglas Justiitsministeeriumi vanglate osakonna ja politseistruktuuride koostöös saatmiskeskuse pilootprojekt. Pilootprojektist on välja kasvanud saatmisosakond, mis on iseseisev üksus Tartu vangla struktuuris. Saatmisosakonna ülesandeks on korraldada kinnipeetavate transporti kinnipidamisasutuste vahel kogu Eesti territooriumil.

Tulenevalt Eesti poliitika üldsuunast – Euroopa Liiduga ühinemine, ning Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee 30.01.1997.a resolutsioonist, tuli Eestil ja eelkõige Justiitsministeeriumil ning Vanglate Ametil teha otsustavaid samme

kinnipidamistingimuste parandamiseks. Vanglad vajavad põhjalikku renoveerimist, kuna vanglad on ehitatud laagersüsteemi põhimõttel.

Tartu vangla eesmärgid on järgmised:

- Lõuna- ja Kesk-Eestist pärit eelvangistuses olevate ja kohtuotsuste alusel vangistuslikku karistust kandvate isikute kinnipidamise otsuste täitmine;
- kinnipeetavatele inimväärsete olme- ja töötingimuste ning hariduse omandamise võimaluste tagamine; (Tartu vangla annab tööd ka umbes 80 kinnipeetavale majandustöödel, pidevalt töötab väljaspool vanglat erinevate ettevõtjate juures ca 20 kinnipeetavat.)
- efektiivse järelevalve ja kinnipeetavate ühiskonda integreerumise programmide teostamise tagamine; (vangla turvalisust aitavad tagada ligi 200 videokaamerat, kallaletungi-häiresüsteemid personali kaitseks ning spetsiaalsed valvesüsteemid vangla ligi kilomeetri pikkuse välispiirde kaitseks.)
- vanglaametnikele inimväärsete töötingimuste ja sotsiaalsete garantiide tagamine.

Tartu vanglale ülesanded:

- tagab eelvangistuses peetavate ja vabaduskaotust kandvate isikute kinnipidamise;
- saadab kinnipeetavaid vanglatesse ja kohtutesse jt õigusaktidest tulenevatesse asutustesse;
- tagab kinnipeetavatele tervisliku eluruumi, toidu ja riietuse;
- korraldab kinnipeetavatele sotsiaalõpet, kultuuri- ja usuüritusi;
- kindlustab vangla tegevust kajastavate statistiliste andmete kogumise ja aruannete õigeaegse esitamise;
- tagab vangla juures tegutsevale komisjonile ja kohtutele tööks vajalikud tingimused;
- majandab heaperemehelikult temale vallata antud riigivara;
- teeb oma pädevuse piires koostööd teiste vanglate, munitsipaal- ja riigiasutustega ning õiguskaitseorganitega;
- täidab muid talle seaduste, Vabariigi Valitsuse määruste ja korralduste, justiitsministri määruste ja käskkirjadega pandud ülesandeid.

Tartu vangla kui piirkondlik kinnine vangla on suur samm edasi Eesti vanglasüsteemi parandamiseks. Tartu vangla on vanade laagersüsteemil põhinevate vanglate likvideerimise alguseks. Tartu vangla struktuur on täna järgmine: majandusosakond; meditsiiniosakond; saatmisosakond; vangistusosakond; arvestusosakond; üldosakond; julgeolekuosakond; finantsosakond; sotsiaalosakond.

3.2 Viru vangla lähtekohad ja eesmärgid

Viru vangla lähteülesande (kinnitatud justiitsministri 13.04.2004 kk nr 75) kohaselt on Viru vangla 1000 kohaline vangla, mille juures on 75 kohaline avavangla osakond ja 150 kohaline arestimaja. Antud regioonis (Lääne- ja Ida-Virumaal) on keskmine süüdimõistetute arva 2004 aastal ca 900, mis on ligi kaks korda enam kui suudab mahutada Tartu vangla, kus käesoleva ajani hoitakse lisaks Lõuna-Eesti regioonile ka Virumaa kinnipeetavaid. Vahistatute arv Virumaal on ca 400.

Nagu näha ületab kinnipeetavate arv selles regioonis planeeritava vangla kohtade arvu, kuid karistuse täideviimise eesmärgi ja printsiipe arvestades ei ole otstarbekas ehitada suuremat vanglat kui 1000 kohta. Samuti on Virumaalt pärit kinnipeetavate seas neid, keda ei ole teatud kinnipidamise erisuste tõttu (keda tuleb turvalisuse huvides roteerida ühest vanglast teise, nt arvamuslimidrid jne) hoida ka teistes vanglates. Tänapäeva seisuga jäävad süüdimõistetute seast välja ka naiskinnipeetavad, kes paigutatakse Harku vanglasse.

Nimetatud lähteülesande kohaselt võimaldab efektiivne vangla:

- takistada kinnipeetavate põgenemist;
- minimeerida kinnipeetavate liikumist territooriumil;
- jälgida ning kontrollida kõiki olulisi liikumisi tele- ja turvasüsteemide vahendusel minimaalse personaliarvuga;
- välistada keelatud esemete, eriti narkootikumide, sattumise territooriumile;
- vältida kinnipeetavate poolt enese ja teiste kahjustamist;
- rühmitada kinnipeetavaid vastavalt nende põgenemiskalduvustele ja teistel põhjustel;

- eraldada ohtlikud kinnipeetavad ning rakendada nende suhtes täiendavaid järelevalvemeetmeid;
- paindlikult kohandada tingimusi erinevate kategooriate kinnipeetavate majutamiseks;
- jälgida kinnipidamisel inimõigusi;
- pakkuda sobivat majutust ja võimalikult palju tegevust õppimise, töötamise ja vaba aja veetmise näol;
- keskenduda teenistujate otsesele suhtlemisele kinnipeetavatega ning nende juhendamisele;
- personalil lihtsalt ja kiirelt orienteeruda vangla ruumides, eriti vanglaametnikel, kes peavad olukordades kiirelt reageerima;
- vahistatute mugavat ja takistuseta saatmise kohtusse.

Nagu näha lisa 1, tabelist 1 on Viru vangla eesmärkide juures oluliselt suuremat tähelepanu pööratud järelevalve ja julgeoleku küsimustele. Seda näitab ka see, et piirkondlikkuse printsiip on esmavajalik vahistatute paremaks kohtusse transportimiseks ja sellega kaasnevate turvariskide maandamiseks, samuti on see majanduslikult otstarbekam. Kinnipeetavate positiivsete sotsiaalsete sidemete säilimine omaette eesmärgina välja ei ole toodud.

Töö autori arvates kohaliku elanikuna on see, et kohalike kinnipeetavate jätmine sellesse piirkonda võib tõsiselt ohustada vangla turvalisust, kuna säilivad kriminaalsed sidemed oma regiooni kurjategijatega, kes paigutatakse samasse vanglasse. Oht võib olla ka vangivalvurite ja teiste ametnike sidemete tõttu kohalike kinnipeetavatega. Kinnipeetavate negatiivseid sotsiaalseid sidemeid on kohalike kinnipeetavate seas raskem lõhkuda, kui seda teha nt Tartu vanglasse paigutamise juhul.

IV Kinnipeetava vanglasse paigutamise põhimõtted kahes uuritavas vanglas ja nende kontingenti erisused

4.1 Kinnipeetavate vanglasse paigutamise põhimõtted

Kinnipeetavate paigutamise üldpõhimõtteks on arvestada kinnipeetava sugu, iga, kodukohta, tervist, oletatavat sobivust vastavasse kinnipidamiskohta, ametioskusi, töövõimet, kutse- ja muu õpetuse vajadust ning individuaalseid omadusi.

Kinnipeetavate paigutamisel vanglasse, võttes aluseks **Euroopa vanglaeeskirjad**, arvestatakse nende kohtulikku ja õiguslikku olukorda järgmiselt:

- eeluurimise all viibiv isik;
- süüdimõistetud
- arvestades meditsiinilisi vajadusi;
- sugu;
- vanus;
- esimene või korduv karistus;
- kuriteoaste;
- lühike või pikk karistusaeg

Vangistusseadus sätestab vanglas kinnipeetavate eraldi paigutamise järgmiselt:

- mehed ja naised;
- alaealised ja täiskasvanud;
- süüdimõistetuid ja vahistatud;
- isikud, keda nende ametialase tegevuse tõttu ähvardab kättemaksu oht.

Vajadusel korral võib vangla direktor paigutada kinnipeetavaid eraldi osakondadesse ka muude tunnuste alusel. Kinnises vanglas on eraldihoidmise printsiibi täitmiseks teineteisest eraldatud osakonnad ja kambrid.

Kinnipeetavate liigitamisega püütakse teistest kinnipeetavatest eraldada need, kes oma isiku või kuritegude iseloomu poolest võivad avaldada halba mõju, et lihtsustada vangide sotsiaalset kohanemist jne.

Kinnipeetavate töö- ja vabaajaveetmise ruumid peavad võimaldama normaalsetel tingimustel lugemist või töötamist. Hooned ja ruumid, mis on mõeldud kinnipeetavatele peavad olema väljanägemiselt tavalised, kuid peavad vastama vangistusseaduse ja vangla sisekorraeeskirjade nõuetele. Kinnipeetavate paigutamise tingimused peavad vastama hügieeninõuetele, arvestama ilmastikuolusid. Ruumid peavad olema piisava suurusega, köetud, valgustatud ja ventileeritud, vastavalt kaasaja nõuetele.

Vangistusseadus sätestab karistuse täideviimise kaks kategooriat: avatud ja kinnine vangistuse täideviimine. Kinnises vanglas toimub kinnine karistuse täideviimine. Vastavalt vangistusseadusele on karistuse kinnisel täideviimisel äratusest kuni öörahu alguseni kinnipeetavatel lubatud vabalt liikuda kinnise vangla territooriumil, välja arvatud vastuvõtu osakonnas ning sisekorraeeskirjadega sätestatud kohtades. Öörahu algusest kuni äratuseeni eraldatakse kinnipeetavad neile ettenähtud kambritesse, mis lukustatakse.

Vanglasse saabunud süüdimõistetu alustab karistuse kandmist vastuvõtuosakonnas, kus teostatakse tema füüsilise ja vaimse tervise kontroll ning isiksuse uuringud tema edasise paigutamise, õppimise ja töötamise tingimuste ja järelevalve määratlemiseks. Vastuvõtuosakonnas viibib kinnipeetav ööpäevaringselt lukustatud kambris. Vastuvõtuosakonnas viibiva kinnipeetava karistusaeg ei tohi ületada üle kolme kuu.

Kinnipeetavate suhtes, kes rikuvad vangistusseadusega ja vanglasisekorraeeskirju või muudel põhjustel vajavad tugevdatud kontrolli, kohaldatakse kõrgendatud järelevalvet, mis piirab tema liikumis- ja suhtlemisvabadust või isoleeritakse teistest kinnipeetavatest. Vastuvõtuosakonna ja kinnise vangla üldtingimused, kinnipeetavate õigused ja kohustused sätestavad vangistusseadus ning vanglaasutuse sisekorraeeskirjad.

Erinevate kinnipeetavate kategooriate olemasolu ühes vanglas vajab põhjalikku personali väljaõpet ning kaasaaegset valve –ja järelevalvesüsteemi.

4.1.1 Tartu vanglasse paigutamise põhimõtted

Tartu vangla kui kaasaegne piirkondlik vangla ehitati järgmiste kinnipeetavate kategooriate tarvis:

1. eeluurimisalused
 - mehed
 - naised
 - alaealised
2. vabaduskaotuslikku karistust kandvad süüdimõistetud
 - mehed
3. lühikese-ja pikaajalise karistusega;
4. esimese-ja korduv karistusega;
5. eluaegsed.

Hiljem vangistusseadust muudeti ja eraldihoidmise printsiipe lihtsustati. Enam ei olnud vaja eraldi paigutada pika- ja lühiajalise karistusajaga isikuid, esimest korda ja korduvalt vangistusega karistatud isikuid, samuti võisid teistega samas osakonnas viibida eluaegset vangistust kandvad isikud. Vastutus kinnipeetavate eraldi paigutamise eest pandi vangla direktorile.

Tartu vanglas kinnipeetavate diferentseerimise lihtsus on tagatud eelkõige asutuse arhitektuurilise - ehitusliku küljega. Lähtuvalt ehituslikust lahendusest eraldatakse kinnipeetavate kategooriad kinniste korridoridega, eraldi hoonetena või maja tiibadena või seksioonidena. Tartu vanglasse ehitatud üksikkambrid tagavad ööseks vangide täieliku eraldatuse. Sellise kambersüsteemiga kaasnes automaatselt julgeolekumeetmete vähenemise ja parema julgeoleku tagamise. Üksikkambrite olemasolu vanglas võimaldab paigutada ühte vanglasse erineva kategooria eeluuritavad, välistades kontakti teistega.

4.1.2 Viru vangla kinnipeetavate paigutamise lähtekohad

Kui vaadata Viru vangla eluosakondade 2004. aasta planeerimise kava, siis selgub, et vahistatute eluosakonnad on otstarbekas planeerida 25 kambriga teistest eraldatud sektsioonidena. Kambrisse planeeriti paigutada maksimaalselt 2 kinnipeetavat.

Süüdimõistetute eluosakonna 6 sektsiooni soovitati planeerida 10 kambrilised ja ülejäänud 20 kambrilised. Kõik kambrid samuti vaid kahekohalised.

Märkimist tasub asjaolu, et Viru vangla on uurimistöö autori teada ainuke vangla kuhu planeeritakse nii vahistatute kui ka süüdimõistetute eluosakonda kahekohaline liikumispuudega nn invakamber koos sinna juurde vajamineva varustusega (WC, dušš, vastav mööbel jne).

Viru vanglasse on plaanis paigutada ka alaealised vahistatud ja alaealised meessoost süüdimõistetud. Samuti noored meessoost kinnipeetavad.

Autori vestlusest Justiitsministeeriumi erinevate ametnikega teemal, kes paigutatakse Viru vanglasse, selgus, et tänaseni ei ole nimetatud asutusel selles osas täit selgust.

4. 2. Vanglate erisused kontingendis

Süüdimõistetutest saab paigutada Tartu vanglasse sooliselt vaid mehed, välistatud on alaealised ja naised. Süüdimõistetutest on vabaduskaotuslikku karistust kandvate alaealiste ja naiste osakaal väike, lähtudes nende kinnipidamise erisustest vastavate tingimuste loomine piirkondlikku vanglasse on ebapraktiline ning nende paigutamine ühte kindlasse vanglasse on kõige otstarbekam. Vabaduskaotuslikku karistust kandvate meeste paigutamisel Tartu vanglasse on esmalt määravaks nende elukoht. Tartu vangla on mõeldud eelkõige Lõuna- ja Kesk-Eesti kinnipeetavatele.

Viru vangla tuleb 1000 kohaline vangla, mille juures on 75 kohaline avavangla osakond ja 150 kohaline arestimaja. Antud regioonis (Lääne- ja Ida-Virumaal) oli

keskmine süüdimõistetute arva 2004 aastal ca 900, vahistatute arv Virumaal on ca 400, mis on enam kui suudab mahutada Tartu vangla eeluurimisosakond (2005 aasta seisuga oli Tartu vanglas vahistatuid keskmiselt 375).

Autori vestlustest (telefoni ja meili teel) Justiitsministeeriumi erinevate ametnikega teemal, kes lisaks juba teadaolevatele kategooriatele (nagu seda on Virumaa kõik vahistatud ja meessoost süüdimõistetud ning meessoost alaealised süüdimõistetud, paigutatakse Viru vanglasse. Selgus, et tänaseni ei ole nimetatud asutusel selles osas täit selgust. Vanglasse hakatakse kinnipeetavaid paigutama 2008 aastal ja ühe ministeeriumi nõuniku väitel (T.Pruuli) otsustakse paigutatava kontingendi üle 2007. aasta 3 kvartalis, mitte varem. Teise nõuniku (M.Mardim) sõnul on olnud arutusel narkosõitlaste paigutamine Tartu vanglasse ja samas on olnud arutlusel ka seksuaalkuritegusid toimepannud süüdimõistetute paigutamine Viru vanglasse. Sellisel juhul ei ole tegemist vaid regionaalvanglatega.

Kinnipeetavate liigitamisega püütakse teistest kinnipeetavatest eraldada need, kes oma isiku või kuritegude iseloomu poolest võivad avaldada halba mõju, et lihtsustada vangide sotsiaalset kohanemist jne.

Eesti on väike riik ja sellise kontingendi nagu näiteks Virumaa naissüüdimõistetute paigutamine eraldi Viru vangla ühte osakonda oleks ressursi raiskamine, lähtudes nende kinnipidamise erisustest vastavate tingimuste loomine piirkondlikku vanglasse on ebapraktiline ning nende paigutamine ühte kindlasse vanglasse on kõige otstarbekam. (Naissüüdimõistetute andmed vt tabel 8)

Avavangla kinnipeetavad. Vangla direktori taotluse ja Justiitsministeeriumi vanglate asekanstleri otsuse alusel võib kinnipeetava kinnises vanglast avavanglasse üle viia. Sinna paigutatakse kergemaid kuritegusid toime pannud ja need kinnipeetavad, keda pole otstarbekas pidada kinnises vanglas, kes on kinnises vanglas üles näidanud usaldatavust ja õiguskäitumist ning kelle suhtes on alust oletada, et ta ei pane toime uusi õiguserikkumisi.

Kuna Viru vanglasse on plaanis paigutada ka alaealised vahistatud ja alaealised meessoost süüdimõistetud, siis tuleb vastavalt sellele erisusele arvestada ka

asjaoluga, et alaealine vahistatud (erinevalt täiskasvanud vahistatust) peab kohustuslikus korras omandama põhi, kesk- ja kutsehariduse ka vahi all viibimise ajal (EV Haridusseadus §8). Hetkel tegeletakse Justiitsministeeriumis aktiivselt Viru vanglale partnerkoolide otsmisega.

Noortevangla materiaalsed tingimused olid 2003 a suhteliselt nõuetekohased, kuid Maardu vangla oli ehitatud siiski 1990. aastate alguses ning ruume **õppe- ja haridustegevuseks**, spordiks ja muuks tegevuseks ei olnud. Seetõttu muutsid vangla töötajad hiljem mõned kambrid klassideks ja raamatukoguks. Vangid said vabas õhus viibida päevas tund aega. Talvel sai vabas õhus viibida ainult väikeses trellitatud sisehoovis. Suvel said kinnipeetud kasutada ka suurt hoovi, mis on muudetud spordiväljakuks. (Inimõiguste erivoliniku Alvaro Gil-Roblesi raport Eesti külastuse kohta 27.–30. oktoobrini 2003)

Noored meessoost kinnipeetavad vanuses 18-21 on planeeritud paigutada samuti Viru vangla noorteosakonda. [<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=1039293&searchCurrent> 12.02.2007]

Otstarbekas on noored paigutada eraldi sektsiooni ja osakonda, kus asuvad ka alaealised kinnipeetavad, kuna nad on üksteisest eraldatud sektsioonide abil. Noored, kelle kuritegelik karjäär on alles alanud, peavad olema eraldatud täiskasvanud kurjategijatest, vältimaks nende sattumist retsidiivsete kurjategijate nn “kuritegelikku kooli”.

Juba asjaolu, et Viru vanglasse paigutatakse suur osa Virumaalt pärit kuritegelikku kontingenti, annab alust eeldada, et see vangla erineb tulevikus suuresti Tartu vanglast. Virumaa kuritegelikku kontingenti saab iseloomustada kui muukeelset (enamasti vene keelt kõnelevat) kontingenti, kelle kultuur ja tavad ei ole oluliselt sarnased eestlaste omale. Sellisel juhul tuleb arvestada, et ka Virumaalt pärit eestlasest kurjategija samastub nn muukeelse kuritegeliku kontingendiga, et tema eksistents ja sotsialiseerumine vanglas oleks võimalikult lihtne.

4.3 Kuritegude jagunemine piirkonna ja kuriteo liigi järgi

Igat konkreetset kuritegu vaadeldakse selle toimepanemise seadusruumis. Eri aegadel ja eri ühiskondades võivad seadused (nii kirjutatud kui ka kirjutamata seadused) olla erinevad. Seetõttu ei pruugi tegu, mis mingil ajal või mingis ühiskonnas on käsitletav kuriteona, mõnel teisel taustal osutada kuriteoks. Tänapäeva lääne ühiskonna poolt omaks võetud seisukohtade kohaselt kuulub kuriteo tunnuste hulka vältimatult teo toimepanija süü. Selleks, et saaks rääkida kuriteost, peab teo toimepanija olema süüdi nii oma tegevuse kui ka oma tahtluse poolest. Ainsaks erandiks on *strict liability*, mille puhul võib isik olla süüdi ka siis, kui ta ei teinud midagi halba ega ka tahtnud midagi halba. Koos teiste tunnustega moodustub igal konkreetsel juhul kuriteo koosseis. [<http://et.wikipedia.org/wiki/Kuritegu>, 05.03.2007]

Justiitsministeeriumis koostatud 2006. aasta kuritegevuse statistika kokkuvõtte kohaselt on Eesti kuritegevus jõudnud tagasi 1999. aasta kuritegevuse tõusu eelsele tasemele.

2006. aastal registreeriti Eestis 51 843 kuritegu, mis on 7% ehk 3752 kuriteo võrra vähem kui eelmisel aastal. Esimese astme kuriteod moodustasid sellest 5% (2688 kuritegu), mis on 10% vähem kui 2005. aastal. Kuritegevuse poolt on jätkuvalt enim ohustatud Harjumaa ja eriti Tallinna elanikud, kus pannakse toime kõige rohkem kuritegusid ühe elaniku kohta. Harjumaal registreeriti 2006. aastal 27 233 kuritegu, Ida-Virumaal 6222 ja Tartumaal 4973 kuritegu.

Justiitsminister Rein Lang hinnangul on viimasel ajal kuritegevuse langustendents märgatav just nende kuriteoliikide puhul, mille järgi kuritegevuse taset tavaliselt hinnatakse — tapmised ja röövimised. „Võib olla tõesti olukordi, kus järsku väheneb mingi üks konkreetne kuriteoliik, kuid sel puhul on tavaliselt tegemist kas mingi uue seaduse jõustumise või uue prioriteedi seadmisega,“ selgitas Lang. „Tapmiste ja röövimiste arv on see, mis ühe riigi kuritegevust enim iseloomustab“.[http://www.delfi.ee/news/paevauudised/110_112/article.php?id=15061892 18.03.2007]

2006.a Ida politseiprefektuuris valminud uuring kuritegevusest aastatel 1999-2005 näitab Lääne-Virumaal küll aeglast, kuid järjekindlat kuritegude arvu kasvu. Uuring valmis prefektuuris talletatud andmete alusel. Kuritegevus on hakanud Lääne-Virumaal järjekindlalt kasvama alates 2003. aastast. Järgmisel aastal ületas see juba 2000 juhtumi künnise. Mullu registreeriti maakonnas 2137 kuritegu, 2004. aastal 2108. [<http://www.virumaateataja.ee/310106/esileht/15028676.php> 23.03.2007]

Ida-Virumaal on viimaste andmete põhjal kuritegevuse tase jäänud samaks, küll on aga suurenenud kuritegude avastamise protsent. Huvitav on märkida, et kuritegevuse tendentsid on Virumaal ja Eestis üldiselt vägagi muutuvad.

Nagu näha Statistikaameti kogutud andmetes (lisa 10) erineb Lõuna-Eestis toime pandud kuriteod liigiti Virumaal toime pandud kuritegudest arvuliselt. Eriti märkimisväärne on Virumaal toime pandud raskete kuritegude nagu tapmiste ja raskete tervisekahjustuste tekitamise kõrge arv võrreldes Lõuna-Eesti regiooniga.

V Järeldused

Eesti vanglates viiakse pidevalt läbi mitmesuguseid projekte ja uuendusi, et parandada kinnipeetavate võimalusi peale karistuse lõppemist ühiskonnas normaalselt hakkama saada, muuta vanglate haldamine efektiivsemaks ja õppida mujal maailmas asuvate vanglasüsteemide kogemustest.

Resotsialiseerimise nimel on alustatud üleminekut nõukogudeaegsetelt kolooniatelt kambervanglatele. Samal eesmärgil juurutatakse **piirkondlikkuse põhimõtet** – kinnipeetav kannab karistust oma elukohale võimalikult lähedal, et ka vangistuse ajal säiliks tema positiivsed sotsiaalsed sidemed ja suhtlus perekonnaga. Esimest sammu sel teel tähistab 2002. aasta novembris avatud kambervangla Tartus, mis teenindab Lõuna-Eesti piirkonda. 2008. aastal valmib Jõhvis samasugune Viru vangla. See üleminek on vältimatult vajalik, kui tahame lõpetada „kuritegevuse ülikoolide“ vohamise laagervanglates.

Justiitsministeeriumi arengukava kohaselt planeeriti avavangla haldusülesande üleandmist erasektorile juba 2006. aastast. See eeldab ka Viru vangla avavangla osakonna haldusülesannete üleandmise võimalust. Lisaks on huvitav arengusuund järelevalveametnike arvu suhestamine kinnipeetavate arvuga, vangla arhitektuuriliste lahendustega ja vangla **spetsialiseerumisega**. Eriti vajab lahti mõtestamist, mida tähendab vangla spetsialiseerumine. Kui 2010 aastaks on enamus Eesti vanglatest regionaalvanglad, siis eeldab see kõikide vanglate spetsialiseerumist kõikidele kinnipeetavate kontingentidele. Erandiks saab siinkohal alaealised ja naised, kes hakkavad paikneva Viru ja Tallinna vangla osakondades.

Murru vangla spetsialiseerumine retsidiivsetele meessoost kinnipeetavatele. Selle all peab Justiitsministeerium silmas neljandata ja enamat korda kriminaalkorras karistatud inimesi.

Justiitsministeerium on kaalunud võimalust paigutada eraldi vanglatesse ka narkosõltlased, kes peaks tulevikust hakkama karistust kandma Tartu vanglas. Justiitsministeeriumi arengukava kohaselt pööratakse tulevikus suuremat tähelepanu narkosõltlaste võõrutus- ja asendusravile. Selleks vajaliku kvalifitseeritud personali

koondamine konkreetseesse vanglasse on igati otstarbekas ja vajalik. Kaalumisel on olnud ka seksuaalkurjategijate paigutamine Viru vanglasse, kuna selline kontingent nõuab eraldi tähelepanu, programme ja ravi.

Igat konkreetset kuritegu vaadeldakse selle toimepanemise seadusruumis. Eri aegadel ja eri ühiskondades võivad seadused (nii kirjutatud kui ka kirjutamata seadused) olla erinevad. Seetõttu ei pruugi tegu, mis mingil ajal või mingis ühiskonnas on käsitletav kuriteona, mõnel teisel taustal osutada kuriteoks. Kuigi Eesti kuulub ikka ühte seadusruumi, erinevad meil kuriteod (enamasti arvulisel) piirkonniti, kuna Eesti on jagunenud nii, et Virumaal elab rohkem nn muulasi, Põhja-Eestis on eestlasi ja muulasi enam-vähem pooleks ning Lõuna- ja Kesk-Eestis domineerivad eestlased. Narkomaania levik on suurem muulaste seas ja samuti sooritatakse Virumaal rohkem raskeid isikuvastaseid kuritegusid kui Lõuna-Eestis. Sellest tuleb lähtuda ka vanglate ehitamisel ja personali koolitamisel.

Käesoleva aasta 1. jaanuari seisuga viibis Eesti kinnipidamisasutustes 4310 isikut, neist 41 alaealist, mis teeb ligikaudu 333 kinnipeetavat 100 000 elaniku kohta. Vangistuse keskmine pikkus oli eelmisel aastal 5 aastat ning vaid 13% kinnipeetavatest kandis karistust esimest korda.

Kokkuvõte

Vanglad ei ole ühiskonnas populaarne teema. Tähelepanu saavad vanglad tavaliselt siis, kui neid avatakse või sulgetakse. See on ühest küljest täiesti loomulik – stabiilses ja demokraatlikus ühiskonnas polegi just palju põhjuseid, miks vanglateema peaks üldrahvalikku tähelepanu äratama. Selles mõttes võib vanglate järgi lausa ühiskonna arengut hinnata – mida vähem vanglatest kõneldakse, seda turvalisem on ühiskond. Ja kuigi Eestis ei ole vanglad muutunud veel heakodanlikuks tabuteemaks, vaid on endiselt päevakorral, võib siiski kindlalt väita, et vanglasüsteem on muutunud jäigast ja iseendasse pööratud kohast, kus inimesi lihtsalt kinni hoitakse, organisatsiooniks, mis arvestab muutuste ja suundumustega ühiskonnas. (kohandatud vanglasüsteemi aastaraamatust)

Kogu ühiskond teab, et oleme üle minemas nüüdisaegsetele kambervanglatele. See üleminek on vältimatult vajalik, kui tahame lõpetada „kuritegevuse ülikoolide“ vohamise laagervanglates. 2010. aastaks, pärast Tallinna vangla uute hoonete valmimist, jääks Eestisse neli vanglat: Tallinna, Tartu ja Viru vangla piirkondlike kuni 1000-kohaliste kamber-tüüpi vanglatena ning Murru vangla neljandat ja enamat korda karistatud inimestele. Pärast seda, kui kinnipeetavate arv on vähenenud, on võimalik Murru vangla kui viimane nõukogudeaegne laagervangla sulgeda.

Uued vanglad aga ei tähenda mitte betooni ja trelle. Tähtsaim pole ka hea töökeskkond vanglaametnikule. Kõige olulisem uute vanglate juures on uuenev vanglatöötaja – inimene, kes aitab seaduserikkujate karistust sisukalt täide viia. Vanglaametniku töö tänapäeval pole, püss õlal, okastraatide vahel jalutada, vaid see tähendab mitmeplaanilist tööd inimestega.

Viru vangla personal peab tulevikus arvestama (saama koolitust sellel alal) asjaoluga, et vanglasse paigutatakse enamasti vene keelt kõnelevad ja oma rahvuse eripära ja tavadid austav isikute grupp. Kindlasti peaks osa personali olema pärit ise Ida-Virumaal, sest see eeldab, et personal on professionaale ja juba tuttav kohaliku

elu, inimeste ja tavadega. Samuti on selline personal valmis töö käigus välja koolitama ka tulevasi vanglaametnike.

Juba esimese Eesti Vabariigi ajal peeti teenistust vanglas üheks raskemaks tööks üldse. Vanglateenistusega kaasnesid suured soodustused ja hüved. Ka tänapäeval saame öelda, et vangla järelevalveametnik on raske ja vähemotiveeritud amet, kuid kui noored, kes selle elukutse valivad on hästi haritud ja teadlikud oma tööga kaasnevatest ohtudest ja vastutusest, siis on sellest kasu kogu vanglasüsteemile. Töö autor loodab, et antud lõputöö aitab üliõpilastel, kes lähevad tööle Viru vanglasse, paremini mõista vanglasüsteemi ja selle vangla eripära.

Резюме

ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНАЯ РАБОТА ЫННЕЛА РЕЙВАРДТ (2007) НАПИСАНА НА ТЕМУ «ТАРТУСКАЯ И ВИРУСКАЯ ТЮРЬМА В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ НАШЕЙ ТЮРЕМНОЙ СИСТЕМЫ». ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНАЯ РАБОТА НАПИСАНА НА 43 СТРАНИЦАХ И СОСТОИТ ИЗ ПЯТИ ЧАСТЕЙ. ПРИ СОСТАВЛЕНИИ ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ ИСПОЛЬЗОВАН 24 ИСТОЧНИК. РАБОТА НАПИСАНА НА ЭСТОНСКОМ ЯЗЫКЕ. РАССМАТРИВАЕМЫЕ В РАБОТЕ ТЕМЫ ЛУЧШИЕ ВСЕГО ХАРАКТЕРИЗУЮТСЯ ПРИ ПОМОЩИ СЛЕДУЮЩИХ КЛЮЧЕВЫХ СЛОВ: ОТПРАВНЫЕ ТОЧКИ, ЦЕЛИ ТАРТУСКОЙ И ВИРУСКОЙ ТЮРЬМЫ, ПРИНЦИПЫ РАЗМЕЩЕНИЯ ЗАДЕРЖАННЫХ, ЭФФЕКТИВНОСТЬ КАМЕРНОЙ СИСТЕМЫ, ПРИНЦИПЫ РЕГИОНАЛЬНОСТИ ТЮРЬМЫ.

ЦЕЛЮ ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ ЯВЛЯЕТСЯ ВЫЯСНЕНИЕ ТОГО ОБСТОЯТЕЛЬСТВА, ЧТО ПРЕДПОЛОЖИТЕЛЬНО НЕСЕТ ЗА СОБОЙ ЗАВЕРШЕНИЕ ВИРУСКОЙ ТЮРЬМЫ И С ЧЕМ СЛЕДУЕТ СЧИТАТЬСЯ ПРИСТУПАЮЩИМ К РАБОТЕ В ВИРУСКОЙ ТЮРЬМЕ ЧИНОВНИКАМ ПО КРИМИНАЛЬНОМУ НАДЗОРУ. АВТОР ИЩЕТ ОТВЕТА НА ВОПРОС, ИДЕТ ЛИ РЕЧЬ В СЛУЧАЕ ВИРУСКОЙ ТЮРЬМЫ О РЕГИОНАЛЬНОЙ ТЮРЬМЕ ИЛИ РЕГИОНАЛЬНАЯ ТЮРЬМА ТЕРЯЕТ СВОЙ СМЫСЛ.

МЫ ИМЕЕМ ДЕЛО, ГЛАВНЫМ ОБРАЗОМ, С СОЦИОЛОГИЧЕСКИМ МЕТОДОМ ИССЛЕДОВАНИЯ, КАКОВЫМ ЯВЛЯЕТСЯ АНАЛИЗ СОДЕРЖАНИЯ ДОКУМЕНТАЦИИ (*CONTENT*-АНАЛИЗ), СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ. ДЛЯ СБОРА ДАННЫХ АВТОР ВОСПОЛЬЗОВАЛСЯ АРХИВНЫМИ МАТЕРИАЛАМИ, РАНЕЕ ОСУЩЕСТВЛЕННЫМИ В ЭТОЙ ОБЛАСТИ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИМИ РАБОТАМИ, ПРОРАБОТКОЙ РАЗЛИЧНЫХ ДОКУМЕНТОВ (ИСХОДНЫЕ ЗАДАЧИ ТЮРЬМЫ, УСТАВЫ, ПЛАНЫ РАЗВИТИЯ, ЕЖЕГОДНИКИ), ЧТОБЫ ПОНЯТЬ СУТЬ ДВУХ ТЮРЕМ КАМЕРНОГО ТИПА, ИХ ОТПРАВНЫЕ ТОЧКИ, ОСОБЕННОСТИ РАЗМЕЩЕННОГО И

РАЗМЕЩАЕМОГО КОНТИНГЕНТА И ВЛИЯНИЕ ТЮРЕМ НА РАЗВИТИЕ ТЮРЕМНОЙ СИСТЕМЫ В ОБЩЕМ ПЛАНЕ.

АВТОР ТАКЖЕ ПРОВЕЛ СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ, В КОТОРОМ ИССЛЕДОВАЛ РЕГИОНАЛЬНУЮ ПРЕСТУПНОСТЬ ПО ВИДАМ ПРЕСТУПНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ПРОНАБЛЮДАЛ ДВИЖЕНИЕ ЗАДЕРЖАННЫХ В ТАРТУСКОЙ ТЮРЬМЕ ПО ГОДАМ, А ТАКЖЕ БЫЛ ПРИМЕНЕН МЕТОД ОПРОСА, ПРОВЕДЕННЫЙ ПО ТЕЛЕФОНУ И ЭЛЕКТРОННОЙ ПОЧТЕ.

В РЕЗУЛЬТАТЕ ПРОВЕДЕННОГО АВТОРОМ ИССЛЕДОВАНИЯ ВЫЯСНИЛОСЬ, ЧТО ЗАПЛАНИРОВАННЫЙ ИЗНАЧАЛЬНО ПРИНЦИП РЕГИОНАЛЬНОСТИ ЯВЛЯЕТСЯ НЕСОСТОЯТЕЛЬНЫМ, ПОСКОЛЬКУ В ТАРТУСКОЙ ТЮРЬМЕ ПЛАНИРУЕТСЯ СОСРЕДОТОЧИТЬ ЗАДЕРЖАННЫХ ИЗ ЧИСЛА НАРКОЗАВИСИМЫХ, А В ЗАВЕРШАЕМОЙ ВИРУСКОЙ ТЮРЬМЕ – СЕКСУАЛЬНЫХ ПРЕСТУПНИКОВ. ТАКЖЕ, БОЛЬШИНСТВО ИЗ КОНТИНГЕНТА СОСТАВЛЯЮТ РЕЦИДИВИСТЫ, РУССКОГОВОРЯЩИЕ ЗАДЕРЖАННЫЕ И НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИЕ. ПРИНЦИП РЕГИОНАЛЬНОСТИ СОБЛЮДАЕТСЯ ТОЛЬКО В ОТНОШЕНИИ ВЗЯТЫХ ПОД СТРАЖУ ЛИЦ.

Kasutatud kirjandus

1. Crow, I. 2001. The Treatment and Rehabilitation of Offenders. Great Britain
2. Hirsijärvi, S. Remes, P. Sajavaara, P. 2004. Uuri ja kirjuta. Helsingi
3. Hohrjakov, G.F. 1991. Paradokšõ tjurmõ: Juriditšeskaja literatura
4. Ilm, U. 1994. Eesti Vabariigi Vanglad 1918...1840. Tallinn
5. Ilm, U. Tender, T. 2003. Trellide ja luku taga. Tartu
6. Justiitsministeerium. 2006. Vanglasüsteemi aastaraamat 2005-2006. Tallinn
7. Justiitsministri 13. 04. 2004 käskkirjaga nr 75 kinnitatud. Viru Vangla lähteülesanne. Tallinn. (avaldamata allikas)
8. Justiitsministeerium. 2006. Justiitsministeeriumi arengukava kuni aastani 2010. Tallinn
9. Justiitsministeerium. 2000. Arengustrategia aastani 2003. Tallinn
10. Laine, M. 1997. Sissejuhatus kriminoloogiasse ja hälbiva käitumise sotsioloogiasse. Tallinn: ERA
11. Lattik, V. 1999. Kus on, kus on vangi kodu?. Helsingi
12. Uulimaa, L. 1998. Tartu Vangla arengukava ja ekspluatatsiooni programm. Tallinn: ERA

Õigusallikad

1. Eesti Vabariigi Haridusseadus. 23.03.1992- RT 1992, 12, 192, RT I 2007, 4, 17
2. Tartu Vangla põhimäärus justiitsministri 6. 12. 2001. a määrusega nr 87 RTL 2001, 133, 1924
3. Vangistusseadus. 21.11.2000. a määrusega nr 371 - RT I 2006, 63, 466
4. Vangla sisekorraeskiri. RTL 2007, 13, 192, RTL 2007, 13, 192

Interneti allikad

1. Euroopa Nõukogu Tallinna infotalitus, Euroopa vanglareeglistiku kohta soovitus,
http://www.coe.ee/files2/euroopa_nk_docs/soovitused/vanglareeglistiku.html,
14.03.2007
2. Justiitsministeerium, Eesti Vanglasüsteem, <http://www.vangla.ee>, 24.03.2007
3. Justiitsministeerium, Tartu Vangla: Veebmeister 2006,
<http://www.vangla.ee/tartu>, 23.02.2007

4. Justiitsministeerium, Viru Vangla: Veebmeister 2007,
<http://www.vangla.ee/viru>, 23.02.2007
5. Virumaa Teataja, Kuritegevus on tõusuteel
2006, <http://www.virumaateataja.ee/310106/esileht/15028676.php>, 23.03.2007
6. Vikipeedia: Kuritegu, <http://et.wikipedia.org/wiki/Kuritegu>, 05.03.2007
7. Delfi: Eesti kuritegevus nagu enne aastat 1999,
http://www.delfi.ee/news/paevauudised/110_112/article.php?id=15061892, 18.03.
.07
8. HM Prison Service, Public Sector Prisons,
<http://www.hmprisonservice.gov.uk/>, 09.03.2007
9. Кемерово: Спецубебу среди людей нет места,
[http://www.frant.kemerovo.su/frant/2003/fr_06\(18-19\).pdf](http://www.frant.kemerovo.su/frant/2003/fr_06(18-19).pdf), 12.03.2007

10.LISAD

Lisa 1, tabel 1. Viru ja Tartu vangla eesmärkide võrdlus tabel

Viru Vangla	Tartu Vangla
Virumaa vahistatute mugav ja takistuseta saatmise kohtusse.	Lõuna- ja Kesk-Eestist pärit eelvangistuses olevate ja kohtuotsuste alusel vangistuslikku karistust kandvate isikute kinnipidamise otsuste täitmine
pakkuda kinnipeetavatele sobivat majutust ja võimalikult palju tegevust õppimise, töötamise ja vaba aja veetmise näol;	kinnipeetavatele inimväärsete olme- ja töötingimuste ning hariduse omandamise võimaluste tagamine
jälgida ning kontrollida kõiki olulisi liikumisi tele- ja turvasüsteemide vahendusel minimaalse personaliarvuga; takistada kinnipeetavate põgenemist; minimeerida kinnipeetavate liikumist territooriumil;	efektiivse järelevalve ja kinnipeetavate ühiskonda integreerumise programmide teostamise tagamine
väljastada keelatud esemete, eriti narkootikumide sattumise territooriumile; vältida kinnipeetavate poolt enese ja teiste kahjustamist; rühmitada kinnipeetavaid vastavalt nende põgenemiskalduvustele ja teistel põhjustel;	vanglaametnikele inimväärsete töötingimuste ja sotsiaalsete garantiide tagamine.
takistada kinnipeetavate põgenemist, rühmitada kinnipeetavaid vastavalt nende põgenemiskalduvustele ja teistel põhjustel,	tagab eelvangistuses peetavate ja vabaduskaotust kandvate isikute kinnipidamise; saadab kinnipeetavaid vanglatesse ja kohtutesse jt õigusaktidest tulenevatesse asutustes;
eraldada ohtlikud kinnipeetavad ning rakendada nende suhtes täiendavaid järelevalvemeetmeid	
paindlikult kohandada tingimusi erinevate kategooriate kinnipeetavate majutamiseks; jälgida kinnipidamisel inimõigusi	
keskenduda teenistujate otsesele suhtlemisele kinnipeetavatega ning nende juhendamisele; personalil lihtsalt ja kiirelt orienteeruda vangla ruumides, eriti vanglaametnikel, kes peavad olukordades kiirelt reageerima	

Lisa 2, tabel 2. Viru ja Tartu vangla lähtekohtade võrdlus tabel

Viru Vangla	Tartu Vangla
Viru Vangla 1000 kohaline vangla, mille juures on 75 kohaline avavangla osakond ja 150 kohaline arestimaja.	Vabariigi Valitsuse 7.02.1997.a korraldusega nr 120 kiideti heaks 1500 vanglakoha ehituse ettevalmistamine 1997. aastal. Vanglasüsteemi arengukava kohaselt planeeriti rajada üks 500-kohaline vangla Tartusse.
Antud regioonis (lääne- ja Ida-Virumaal) on keskmine süüdimõistetute arva 2004 aastal ca 900 Vahistatute arv Virumaal on ca 400.	“Eesti Vabariigi kriminaaltäidesaatva süsteemi arengukontseptsioon aastani 2000” pidas vajalikuks osaliselt olemasolevate kinnipidamisasutuste rekonstrueerimise ja finantsvõimaluste korral uuta vanglate väljaehitamise, pidades uute vanglate asukoha valikul silmas kinnipidamisasutuste territoriaalse hajutamise vajadust, mis vähendaks kinnipeetavate hulka Tallinnas ja selle lähiümbruses.
karistuse täideviimise eesmärke ja printsiipe arvestades ei ole otstarbekas ehitada suuremat vanglat kui 1000 kohta	
Virumaalt pärit kinnipeetavate seas neid, keda ei ole teatud kinnipidamise erisuste tõttu (keda tuleb turvalisuse huvides roteerida ühest vanglast teise, nt arvamusiidrid jne) hoida ka teistes vanglates	

Lisa 3, tabel 3. Tartu vangla koondaruanne aastate lõikes

Vahistatute ja kinnipeetavate koondaruanne aastate lõikes Tartu Vanglas					
seisuga	kinnipeetavad	Vahistatud	sh naised	alaealised	KOKKU
01.01.2004	417	487	27	8	930
01.01.2005	550	375	24	2	951
01.01.2006	563	375	31	56	1025
01.01.2007	564	371	23	49	1007

Lisa 4, tabel 4. Tartu vangla kinnipeetavate karistus

Karistusaeg				
seisuga	keskmine k.a	korduvkaristus 4 ja enam korda	Eluaegne vangistus	Esmakordselt krim. korras karistatud
01.01.2004	5a, 6k	78	5	77
01.01.2005	4a, 10k, 20p	125	6	239
01.01.2006	5a,23 p	190	7	257

01.01.2007	4a, 8k, 25p	196	11	80
------------	-------------	-----	----	----

Lisa 5, tabel 5. Lõuna-Eesti regiooni kinnipeetavate aruanne aastate lõikes

Kinnipeetavate aruanne Lõuna-Eesti piirkond					
Region	Tartu mk,	Valga mk	Võru mk	Põlva mk	KOKKU
Seisuga	Tartu				
01.01.2004	137	21	18	17	193
01.01.2005	184	32	18	36	270
01.01.2006	197	36	36	21	290
01.01.2007	189	23	34	29	275

Lisa 6, tabel 6 Viru ja Tartu vangla kinnipeetavate vanglasse paigutamise põhimõtted

Viru Vangla	Tartu Vangla
Virumaa eeluuritavad (mehed, naised ja alaealised)	Lõuna-Eesti eeluuritavad (mehed, naised ja alaealised)
Süüdimõistetud mehed regionaalprintsipi järgi	Süüdimõistetud mehed regionaalprintsipi järgi
Alaealised meessoost süüdimõistetud	Narkosõltlased?
Noored meessoost süüdimõistetud (18–21 a)	
Avavangla kinnipeetavad	
Seksuaalkurjategijad?	

Lisa 7, tabel 7. Tartu vanglasse paigutatud Virumaa regiooni kinnipeetavad aastate lõikes

Region	Narva	Kohtla-Järve	Sillamäe	Ida-Virumaa	Lääne-Virumaa	Vahistatuid	Kokku
Seisuga							
01.01.2004	28	21	2	11	4	478	544
01.01.2005	135	62	37	40	9	375	658
01.01.2006	31	24	5	12	8	375	455
01.01.2007	22	28	6	15	31	371	470

Lisa 8, tabel 8. Naiskinnipeetavate aruanne regionide järgi seisuga 01.01.2007 Harku Vanglas.

Region	Põlva mk	Tartu mk	Valga mk	Ida-Virumaa	Lääne-Virumaa	Kokku
Seisuga						
01.01.2007	0	7	2	42	3	54

Lisa 9, tabel 9. Noored meesoost kinnipeetavad seisuga 01.01.2007 Viljandi Vanglas.

Region	Põlva mk	Tartu mk	Valga mk	Ida-Virumaa	Lääne-Virumaa	Kokku
Seisuga						
01.01.2007	4	9	3	22	11	49

Lisa 10, tabel 10. Politseis registreeritud kuriteod- aasta, kuriteo toimepaneku paik ning kuriteo liik

	Registreeritud kuriteod	Tapmine, mõrv	Vägistamine	Raske tervisekahjustuse tekitamine	Vargus	..vargus eluruumist (korter, suvila, eramu, talumaja, ühiselamu)	..vargus sõidukist
2003							
Ida-Virumaa kond	6 518	42	14	55	3 629	1 089	335
Lääne-Virumaa kond	2 000	12	1	12	1 291	290	160
Tartumaa kond	4 352	10	18	8	2 687	498	510
Valgamaa kond	857	2	3	3	512	139	87
Võrumaa kond	1 010	0	4	1	651	137	111
2004							
Ida-Virumaa kond	6 318	17	7	49	3 403	981	293
Lääne-Virumaa kond	2 102	5	5	8	1 270	262	134
Tartumaa kond	4 388	16	7	16	2 302	297	270
Valgamaa kond	882	1	2	2	427	119	42
Võrumaa	1 096	1	2	4	633	166	58

kond								
2005								
Ida-Viru maa kond	6 412	29	11	26	3 371	909	281	
Lään e-Viru maa kond	2 137	5	7	7	1 145	271	129	
Tartu maa kond	4 480	4	15	4	2 235	304	374	
Valg a maa kond	881	3	2	2	393	93	31	
Võru maa kond	921	2	2	4	484	111	51	